

ВИДАТНІ ДІЯЧІ. ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 02(477)Нов(092)(045)

Алла Соляник,

докторка педагогічних наук, професорка,
проректорка з наукової роботи
Харківської державної академії культури
allasolyanik164@gmail.com

Галина Пристай,

кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка
кафедри журналістики Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника
galuna1803@gmail.com

Визначна лідерка київської бібліотечної освітньо-наукової школи (до ювілею Тетяни Василівни Новальської)

У листопаді 2025 р. відзначає ювілей Тетяна Василівна Новальська — докторка історичних наук, професорка, професорка кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ), авто-

ритетна та яскрава особистість, обдарована дослідниця, педагогиня, блискуча організаторка підготовки багатьох поколінь фахівців, наукових і науково-педагогічних бібліотечно-інформаційних кадрів вищої кваліфікації для нашої країни. Її самобутність у когорті відомих учених України забезпечили праці, присвячені розвитку теоретико-методологічних засад бібліотекознавства як самостійної науки, фундуванню бібліотечного читачезнавства як наукової та навчальної дисципліни, розвитку бібліотечної біографістики, розробленню актуальних проблем якісної підготовки бібліотечних фахівців. Завдяки науковому таланту, примноженому високими особистісними якостями: працелюбністю, демократичністю, креативністю, комунікативністю, людяністю, високою відповідальністю за справу, ювілярка здобула й підтримує заслужений авторитет серед студентів, аспірантів, колег-викладачів, працівників бібліотек упродовж усіх років творчої діяльності.

Професійний життєпис Тетяни Василівни бере початок у Державній республіканській бібліотеці УРСР ім. КПРС (нині — Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого), у якій працювала після закінчення Київського педагогічного училища впродовж 1975—1979 рр. Дружній творчий колектив бібліотеки, який тоді очолював видатний бібліотекознавець, бібліографознавець, організатор бібліотечної справи В. Бабич, високо оцінив професійні й особистісні якості молоді фахівчині, став своєрідним життєвим дороговказом

в її становленні як талановитої дослідниці, викладачки й керівниці. Власне прагнення, посилене підтримкою колективу, стало одним із вагомих важелів ухвалення доленосного рішення — пов'язати професійне життя з бібліотечною справою, якій ювілярка залишається відданою впродовж багатьох років.

Відліком нового формування фахової біографії Т. Новальської стало її органічне входження в систему вищої бібліотечної освіти України.

Майже 50 років професійної діяльності Тетяни Василівни пов'язані з Київським національним університетом культури і мистецтв: навчалася на бібліотечному факультеті Київського державного інституту культури (КДІК) (1976—1981), суміщала навчання з трудовою діяльністю, обіймала посади лаборантки, старшої лаборантки кафедри бібліотекознавства (1979—1984), що заклало надійне науково-практичне підґрунтя кар'єрного зростання. Далі навчалася в аспірантурі КДІК (1984—1988), працювала викладачкою кафедри бібліотекознавства (нині — кафедра інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю) (1988—1990), успішно захистила кандидатську дисертацію "Розвиток профспілкових бібліотек в Українській РСР (1917—1987) і здобула науковий ступінь кандидатки історичних наук (наукова керівниця — докторка історичних наук, професорка С. Сирцова) (1989).

Наступними роками відбувалася невпинна гармонізація наукової, викладацької й організаційної діяльності Т. Новальської, підкріплена офіційним визнанням: обрана на посаду доцентки кафедри бібліотекознавства КДІК (1990); здобула вчене звання доцентки (1991); обрана на посаду професорки кафедри бібліотекознавства (1991); навчалася в докторантурі КНУКіМ (2001—2004); обіймала посаду професорки кафедри бібліотекознавства та інформаційних ресурсів (2004—2006); професорки кафедри книгознавства і бібліотекознавства (2006—2013). Блискуче захистила докторську дисертацію "Вивчення читача в україн-

ському бібліотекознавстві (друга половина XIX — початок XXI ст.)" (наукова консультантка — докторка історичних наук, професорка Т. Ківшар) (2007); здобула вчене звання професорки (2008); обіймала посади деканеси факультету культурології, завідувачки кафедри книгознавства і бібліотекознавства (2008—2013); професорки кафедри теорії культури Інституту магістерської підготовки КНУКіМ (2014—2016); професорки кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності (2016—2018), завідувачки кафедри інформаційних технологій (2018—2021). Наразі Т. Новальська є професоркою кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю КНУКіМ.

Тетяна Василівна — обдарована дослідниця. Її науковий доробок становлять понад 200 фундаментальних і прикладних наукових праць, серед яких: 4 монографії (2 одноосібні та 2 у співавторстві), 93 наукові статті (у тому числі більш як 10 — в іноземних виданнях), 66 тез наукових доповідей, 33 науково-методичні матеріали, 36 рецензій, 2 дисертації, 2 автореферати (кандидатської та докторської) дисертацій, 4 біо-бібліографічні посібники тощо.

Упродовж 40 років активної творчої діяльності (перша публікація вийшла 1985 р.) ювілярка щорічно публікує 5 наукових праць, що перевищує середній показник (4,5) галузевої освітньо-наукової спільноти, свідчить про високу здатність продукування нових креативних ідей, спроможність ефективно втілювати їх у практичну діяльність та освітньо-науковий процес. Якщо додати до наукового доробку Т. Новальської редакторські праці, неопубліковані доповіді на міжнародних і всеукраїнських наукових форумах, рецензії на докторські й кандидатські дисертації та ін., то масштаби її наукової діяльності значно розширюються. Загалом творчий доробок ученої сягає понад 300 праць.

Тетяна Василівна — фундаторка й лідерка українського бібліотечного читачезнавства як наукової та навчальної дисципліни, читачезнавчих студій і наукових шкіл читачезнавчого профілю в Україні. Вона вперше в українському бібліотекознавстві розглянула бібліотечне читачезнавство як системну цілісність у його історичному й практичному складниках.

Відліком потужного дослідження ювіляркою бібліотечного читачезнавства в публікаційному сенсі можна вважати статтю "Читання як суспільне явище" (1999). Відтоді власне бачення нового наукового напрямку Т. Новальська виклала в майже 50 авторських публікаціях. Окрім численних статей, їй належать дві ґрунтовні монографії цієї

проблематики: "Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець XIX — початок XXI ст.)" (2005), "Бібліотечне читачезнавство в Україні: історія, теорія, практика" (2018), які є найцитованішими з праць обдарованої дослідниці та квінтесенцією її академічних здобутків.

Науковий доробок Тетяни Василівни заклав надійне теоретико-методологічне підґрунтя для формування таких наукових і навчальних дисциплін: читання як суспільне явище; бібліотечне обслуговування; бібліотечно-інформаційне обслуговування; інформаційні продукти і послуги; бібліотечне спілкування як соціокомунікаційне явище; бібліотечне виробництво в цифровому суспільстві та ін. Праці читачезнавчого спрямування є своєрідною візитівкою вченої й репрезентують її як яскраву представницю вітчизняної інтелектуальної еліти.

Визнанням високого творчого потенціалу Т. Новальської, надзвичайної значущості її наукового доробку в українському й світовому дослідницькому просторі є такі показники: 1) більшість фундаментальних статей ученої опубліковано в наукових фахових виданнях України; 2) понад 10 її наукових праць проіндексовано в міжнародних наукометричних базах Scopus, Web of Science Core Collection, 3) наукові ідеї Т. Новальська оприлюднює в численних іноземних періодичних виданнях: International Journal of Computer Science and Network Security (2021), Journal of Curriculum and Teaching (2023) та ін., 4) моніторинг Google Scholar свідчить про високу цитованість праць дослідниці — 306; індекс Гірша становить 8, що вище за середні показники в українській бібліотечній спільноті; 5) ювілярка є активною дописувачкою українських фахових періодичних видань, головною редакторкою "Українського журналу з бібліотекознавства та інформаційних наук", членкинею редколегій журналів "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія", "Український інформаційний простір" та ін.

Серед наукових пріоритетів Т. Новальської — бібліотекознавство, бібліотечне читачезнавство, бібліотечне обслуговування, бібліотечне краєзнавство, бібліотечна біографістика, вища бібліотечно-інформаційна освіта тощо. Праці вченої суттєво збагачують методологічні засади історії та теорії вищої бібліотечної освіти, практики бібліотечної справи.

До ґрунтовних праць ювілярки належать дослідження життя й творчості учителів-попередників, поміж яких: В. Бабич, О. Довгопола, Н. Каліберда, Т. Ківшар, Н. Королевич, В. Пі-

лецький, О. Сокальський (перший ректор КДК), А. Чачко. Серед сучасних колег-однодумців — Л. Дубровіна, А. Соляник, В. Загуменна, С. Ольговський, С. Пустовалов.

Звісно, найбільшу кількість публікацій присвячено відомим персоналіям КНУКіМ. У цьому контексті слід виокремити дві ґрунтовні історіографічні монографії: "Видатний український бібліотекознавець Олексій Степанович Сокальський (1918—1991)" (автори — Т. Новальська, І. Черняк, 2019); "Василь Степанович Бабич — бібліотечний діяч, вчений, педагог: до 90-річчя від дня народження" (автори — Т. Добко, Т. Новальська, 2022). Ці праці суттєво збагачують розвиток бібліотекознавчого та просопографічного наукового знання, дають підстави вважати ювілярку однією з найкращих дослідниць сучасної біографістики України.

Талановита вчена-наставниця успішно фундує власну наукову школу, залучаючи до її лав обдаровану молодь: студентів, аспірантів, молодих науковців, щед्रो ділиться з ними інноваційними ідеями, принципами успішної реалізації теоретико-методологічних й організаційних засад науково-дослідної діяльності. На сьогодні Т. Новальська підготувала та вивела на високий фаховий рівень 10 кандидатів наук, докторів філософії з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, серед яких: І. Тимошенко (2001), А. Литвин (2006), Т. Проценко (2006), І. Романченко (2006), Л. Кононученко (2011), Ж. Вертій (2013), Ю. Горбань (2013), Г. Пристай (2016), І. Черняк (2018), Є. Забіянов (2024). Наукова школа Тетяни Василівни є надзвичайно результативною й продуктивною, майже 100% її вихованців стають докторами філософії та кандидатами наук.

Важливе місце у професійному житті Т. Новальської посідає викладацька діяльність, якій вона охоче віддає знання, досвід і педагогічну майстерність. Досвідчена професорка, безпосередньо причетна до освітнього процесу, вона чітко дотримується засад студентоцентрованого підходу у вищій школі: врахування інтересів і потреб студентів; демократизація освітнього середовища (зазвичай першим оцінювачем наукових напрацювань ученої є студентська аудиторія); зміцнення партнерських відносин студентів, викладачів, усіх стейкхолдерів освітнього процесу.

Упродовж багаторічної плідної педагогічної діяльності професорка викладала низку навчальних дисциплін, розробила ґрунтовні, інноваційні за змістом і структурою програмні й науково-методичні матеріали з таких курсів бібліотекознавчого та книгознавчого спрямування: "Бібліо-

течно-інформаційне обслуговування", "Інформаційний сервіс", "Соціологія книги і читання", "Сучасні книгознавчі та бібліотекознавчі концепції", "Методика викладання фахових дисциплін" та ін.

Для Тетяни Василівни характерним є гармонійне поєднання у викладанні здобутків української вищої школи та сучасного досвіду зарубіжних країн, що забезпечує високу змістовність, когнітивну гнучкість, креативність навчального процесу. Талановита вчена-викладачка активно впроваджує в освітньо-науковий процес інноваційні форми, методи й технології навчання: цифровізацію (застосування електронних ресурсів і технологій), гейміфікацію (використання ігрових технологій), проблемні методи навчання. Це сприяє підвищенню рівня відповідальності, самостійності, креативності мислення, спрямованості на досягнення високих результатів у майбутній професійній діяльності її випускників. Серед найдієвіших креативних форм проведення занять: вебінарна, мультимедійна, лекція-дискусія, лекція-коучинг (тренінг), майстер-клас, мозковий штурм, ділові та рольові ігри, вебпрезентації, логіко-аналітичні дослідження, проєктна робота, квести тощо.

Тетяна Василівна — обдарована організаторка освітньо-наукового процесу, активна комунікаційна посередниця між студентами, викладачами, випускниками, працевлаштувачами, колегами-однодумцями, що збагачує якість і спадкоємність вищої бібліотечно-інформаційної освіти нашої Батьківщини.

Як досвідчена, талановита дослідниця, педагогиня, продуктивна керівниця Т. Новальська бере активну участь у підготовці й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів. Упродовж багатьох років вона є незмінною головою або членкинею спеціалізованих вчених рад: Д165.01 — у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (2009—2013); Д64.807.02 — у Харківській державній академії культури (2010—2013); Д26.850.01 — у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (2010—2013); Д 26.807.02 та К807.04 — у Київському національному університеті культури і мистецтв (2013—2014). Упродовж 2015—2022 рр. ювілярка очолювала багатопрофільну спеціалізовану вчену раду К26.807.04, а у 2022—2025 рр. — Д26.807.04 за низкою наукових спеціальностей: 27.00.03 — Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство (соціальні комунікації); 27.00.05 — Теорія та історія видавничої справи та редагування (соціальні комунікації); 27.00.06 — Прикладні соціально-комунікаційні технології (соціальні комунікації) КНУКіМ.

Завдяки непересічному таланту вченої, високим організаційним здібностям, працьовитості та комунікативності Т. Новальська завжди опиняється в епіцентрі реформування базових засад системи атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої бібліотечно-інформаційної освіти України. Особливо знадобилися ґрунтовні знання Тетяни Василівни з упровадженням 2022 р. в Україні нової інтегрованої спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" (галузь знань 02 "Культура і мистецтво") та формуванням у КНУКіМ відповідної системи спеціалізованих вчених рад як довгострокових, так і тимчасових (разових). Віддана улюбленій справі, відповідальна, креативна, Тетяна Василівна взяла активну участь у створенні разових спецрад КНУКіМ зі спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 02 "Культура і мистецтво". Вона успішно посідає посаду голови або членкині численних разових спеціалізованих рад КНУКіМ, забезпечуючи сталий розвиток системи підготовки науково-педагогічних кадрів для цифрового суспільства.

Тетяна Василівна — високофахова, відповідальна, вимоглива й водночас толерантна експертка дисертаційних праць досвідчених і молодих науковців. За роки діяльності виступала опоненткою та рецензенткою понад 30 докторських і кандидатських дисертацій. Тільки останнім часом провела ґрунтовний аналіз майже 20 дисертацій докторів філософії зі спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Т. Новальська — відома громадська бібліотечна діячка, підтримує тісні комунікаційні

зв'язки з бібліотеками різних регіонів України, є активною членкинею Української бібліотечної асоціації. Неодноразово входила до складу журі Всеукраїнського конкурсу наукових студентських робіт зі спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" (2019, 2020, 2021). Це сприяє забезпеченню спадкоємності наукової, освітньої, виховної та практичної діяльності.

Відомо, що талановита людина талановита в усьому. Трудовий кадастр ювілярки є свідченням високого рівня затребуваності на важливих ділянках наукової, освітньої, виховної й організаційної діяльності закладу вищої освіти; вміння оперативно й ефективно реагувати на нові виклики глобалізованого цифрового суспільства та численні трансформації вищої бібліотечно-інформаційної освіти України; відданості настановам студентоцентрованого підходу; здатності налагоджувати міцні зв'язки з основними стейкхолдерами наукового й освітнього процесу; таланту об'єднати навколо себе найкращих представників вітчизняної та закордонної наукових еліт. Її численні учні, представники наукової школи багато років підтримують тісні творчі й особисті зв'язки з Тетяною Василівною. Все означене є виявом багатогранних талантів ювілярки як обдарованої вченої, непересічної викладачки й організаторки, людини.

***Студенти, аспіранти, викладачі, учні
й колеги бажать Тетяні Новальській
міцного здоров'я, творчого довголіття,
нових наукових здобутків, інноваційних
ідей, успішного втілення їх у наукову,
освітню, практичну й управлінську сфери!***

З ювілеєм,

дорога наша вчителько, подруго й однодумця!

Основні наукові праці Т. Новальської

1. Василь Степанович Бабич — бібліотечний діяч, вчений, педагог : до 90-річчя від дня народж. : монографія / Т. В. Добко, Т. В. Новальська. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2022. 484 с. (Серія "Лідери бібліотечно-інформаційної освіти").
2. Видатний український бібліотекознавець Олексій Степанович Сокальський : монографія / Т. В. Новальська, І. В. Черняк; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Ліра-К, 2019. 192 с. (Серія "Лідери бібліотечно-інформаційної освіти").
3. Новальська Т. В. Бібліотечне читачезнавство в Україні: історія, теорія, практика : монографія. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.
4. Новальська Т. В. Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець XIX — початок XXI ст.) : монографія. Київ : КНУКіМ, 2005. 252 с.
5. Bachynska N., Horban Y., Novalska T., Kasian V., Gaisyniuk N. University Library Information Resources as a Basis for Enhancing Educational and Professional Programmes in Information, Library and Archival Studies. Acta Informatica Pragensia. 2024. № 13 (1). P. 62—84. DOI: <https://doi.org/10.18267/j.aip.229>.
6. Bachynska N., Novalska T., Kasian V., Maranchak M., Maranchak N., Boichuk N. Peculiarities of distance learning organization in the professional training of information, librarianship, and archives (european experience). Journal of curriculum and teaching. 2023. № 12 (5). P. 47—57. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v12n5p47> (Scopus).

7. Bachynska N., Klymenko O., Novalska T., Salata H., Kasian V., Tsilyna M. Digital tools for optimizing the educational process of a modern university under quarantine restrictions. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*. 2022. V. 15, n. 34, e17163. DOI: <https://doi.org/10.20952/revtee.v15i34.17163> (Web of Science).
8. Shelestova A., Solianyk A., Bachynska N., Novalska T., Kobieliiev O. Libraries of pedagogical institutions of higher education on social media. *Amazonia investiga*. 2021. № 10. Iss. 47. P. 197—206. URL: <https://cutt.ly/LIWYk5K> (Web of Science).
9. Kopanchuk V., Zanjfirova T., Novalska T., Zabzaliuk D., Stasiukova K. Cooperation between the Council of Europe and the European Union and modern international law. *Estudios de Economia Aplicada*. 2021. № 38 (1). P. 1—10. (Scopus).
10. Bachynska N., Novalska T., Kuchnarov V., Kasian V., Salata H., Grinberg L. Information Technologies in Higher Education Institutions: Experience of Leading Countries of the World. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. April, 21. № 4. P. 47—51. URL: http://paper.ijcsns.org/07_book/202104/20210407.pdf. (Web of Science).
11. Новальська Т., Бойчук Н. Публічні бібліотеки як інституції історичної пам'яті українського народу. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. № 13. С. 222—232. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307253>.
12. Новальська Т. В. Знаний книгознавець, бібліотекознавець, педагог та історик — Таїсія Іванівна Ківшар. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 10. С. 190—208. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269498>.
13. Новальська Т., Касьян В. Теоретико-методологічні засади підготовки інтернет-маркетолога за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2021. № 7. С. 71—82. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.7.2021.233297>.
14. Новальська Т. Основні напрями співробітництва Київського національного університету культури і мистецтв та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Життя в науці. Студії на пошану Любові Дубровіної*. Київ : НБУВ, 2020. С. 181—191.
15. Новальська Т., Бачинська Н. Бібліотечно-інформаційна освіта в КНУКіМ в контексті історії та сьогодення : (до 50-річного ювілею започаткування бібліотечно-інформаційної освіти в Київському національному університеті культури і мистецтв). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 1. С. 124—132.
16. Новальська Т. Структурна та когнітивна трансформація навчальної дисципліни "Бібліотечно-інформаційне обслуговування". *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2019. № 4. С. 68—75.
17. Новальська Т. Наступність здобуття вищої бібліотечно-інформаційної та архівної освіти в умовах реформування. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 1. С. 4—10.
18. Новальська Т. Визначна віха в історії бібліотечної справи (Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи 1911 р.). *Бібліотечний вісник*. 2005. Вип. 4. С. 17—22.
19. Новальська Т. Звіти міських публічних бібліотек Наддніпрянської України другої половини XIX — початку XX ст. як джерело вивчення складу читачів. *Архівознавство. Археологія. Джерелознавство*. 2005. № 7. С. 155—167.
20. Новальська Т. Витоки формування теоретичних засад вивчення читачів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2004. № 3. С. 19—24.

Надійшла до редакції 28.07.2025

До уваги передплатників!

Угоду щодо передплати на видання Книжкової палати України

можна укласти безпосередньо з установою.

Звертайтеся у відділ підготовки та розповсюдження видань

тел. (044) 292-65-73

e-mail: vydannya@ukrbook.net

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.

Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 25 пр. Зам. 54.

Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.

До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія) розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html
